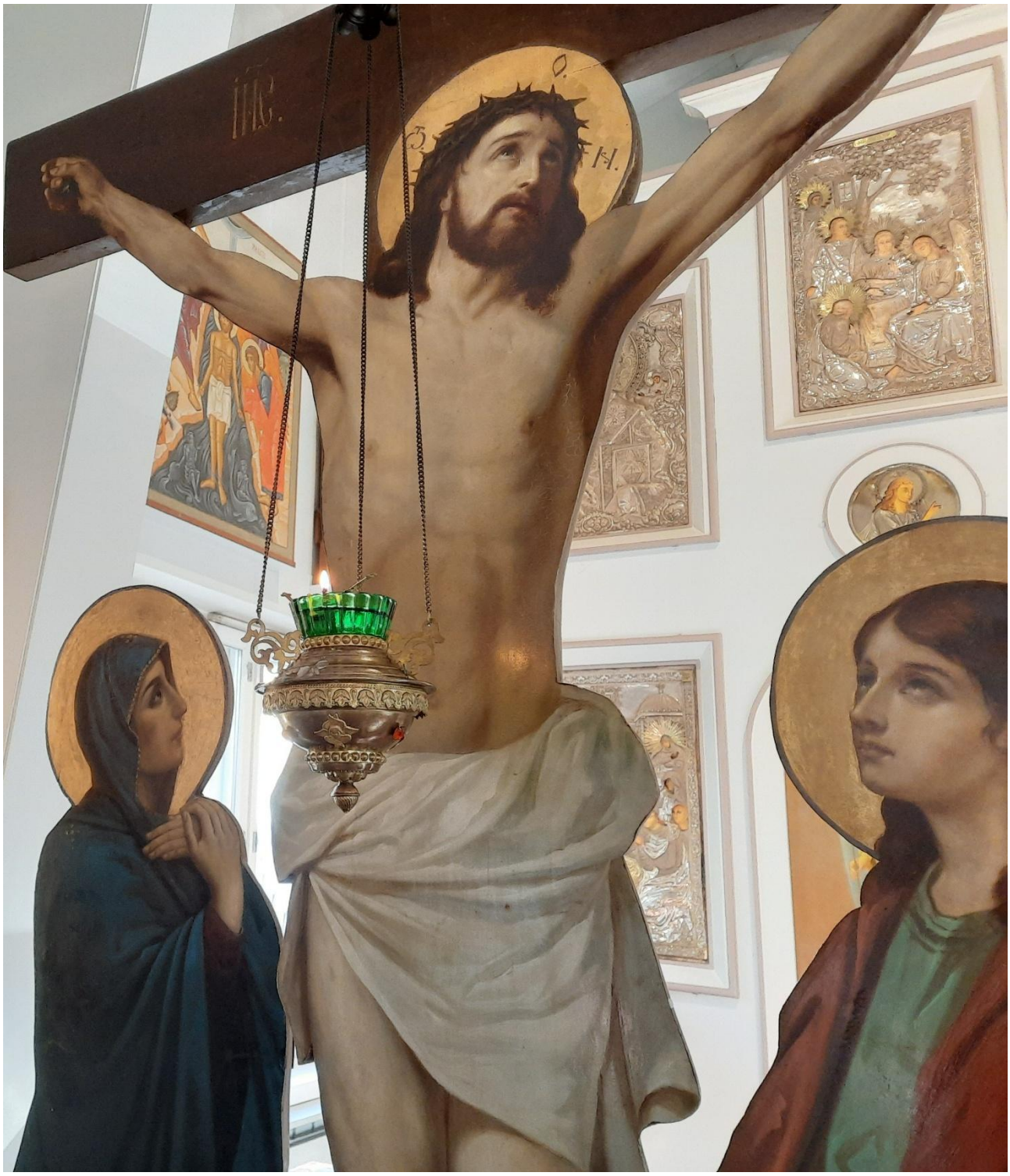

Suuri perjantai

Sisällys

Suuri perjantai 3

Suuren perjantain jumalanpalvelukset 5

Suuren perjantain aamupalvelus, Kristuksen ristiinnaulitseminen 6

Jollet pääse suuren perjantain aamupalvelukseen, voit toisintaa palveluksen tapahtumia kotona 8

Suuren perjantain aamupalveluksen veisuja 9

Kuninkaalliset hetket 10

Suuren perjantain suuri ehtoopalvelus, Kristuksen ristiltäotto 12

Suuren perjantain ehtoopalveluksen tekstejä ja veisuja 14

Jollet pääse suuren perjantain ehtoopalvelukseen, voit toisintaa palveluksen tapahtumia kotona. 19

Suuren perjantain ehtoonjälkeinen palvelus, Jumalanäidin valitusvirrelmät 20

Suuren perjantain paasto 21

Suuren perjantain perinteitä 24

Ristintie 24

Juudaan hirttäminen 27

Ruusuvesi 28

Suuri perjantai

Suurena perjantaina Kristus tuomitaan ja ristiinnaulitaan, Hän kuolee ja Hänet haudataan. Koko luomakunta suree.

Liturginen väri on suurena perjantaina violetti. Joissakin paikalliskirkoissa käytetään mustaa. Kirkkokansa pukeutuu suurena perjantaina mustaan, kuten hautajaisissa.

Suuri perjantai on esikuva jokaiselle perjantaille, ympäri vuoden. Perjantaisin muistellaan Kristuksen ristiä. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta perjantait ovat myös paastopäiviä.

Jokaisessa ortodoksisessa kirkossa on Golgatan risti. Usein se on sijoitettu vainajienmuistelupöydän tai katafalkin läheisyyteen. Ristiinnaulittua kunnioitetaan suutelemalla jalkoja.

Kuva: Wikimedia Commons / ICXCNIKA-888

Risti koristellaan kukkakranssilla. Kranssi kuvaa Kristuksen orjantappurakruunua, josta tuli kunnian kuihtumaton seppele. Seppele viittaa, kuten ristikin, yhtäältä kärsimykseen ja toisaalta kunniaan. Kransseja ja seppeleitä käytetään mm. ikonien ja hautojen koristelussa, sekä avioliittoon vihittäessä.

Suurena perjantaina on tapana kunnioittaa Kristuksen kärsimyksiä pyhittämällä päivä hiljentymiselle ja paastolle ja välttämällä kaikkia turhia askareita. Pääsiäisen valmistelu tulisi ajoittaa mieluummin torstaille tai lauantaille. Erityisesti klo 9–15 välinen aika tulisi hiljentyä ja paastota, sillä tuolloin koko luomakunnan Kuningas roikkuu ristillä.

Suomalaisessa kansanperinteessä suuri perjantai tunnetaan nimellä pitkäperjantai.

Ortoboxi-tehtävä: Kristus ristillä

Suuren perjantain jumalanpalvelukset

Liturgisesti suuri perjantai alkaa suuren torstain vesperaalisesta liturgiasta, sillä kirkollinen vuorokausi alkaa ehtoopalveluksesta. Vaikka ehtoopalvelus aloittaa suuren perjantain vigilian, on sitä seuraava vesperaalinen liturgia kuitenkin suuren torstain juhlaliturgia, sillä liturgia on aina kuluvan kalenterivuorokauden palvelus. Tämä ilmentää sitä, että kirkko elää ”kahdessa ajassa”, luodussa ajassa ja iankaikkisuudessa.

Suuri perjantai on kirkkovuoden ainoa päivä, jolloin on kiellettyä toimittaa liturgia tai edes jakaa ennenpyhitettyjä lahjoja. Ainoan poikkeuksen tähän tekee Ilosanoman juhla: sen sattuessa suurelle perjantaille, toimitetaan vesperaalinen liturgia.

Suurena perjantaina voidaan toimittaa viisi erityistä palvelusta:

1) Suuren perjantain aamupalveluksessa muistellaan Kristuksen vangitsemista, tuomitsemista, kärsimyksiä, ristiinnaulitsemista ja kuolemaa. Slaavilaisessa perinteessä aamupalvelus toimitetaan usein jo torstai-iltana.
2) Kuninkaalliset hetket sisältävät I, III, VI ja IX hetken palvelukset, joiden aikana muistellaan näiden hetkien tapahtumia. Lopuksi toimitetaan hetkipalvelus, joka korvaa liturgian.
3) Suuren perjantain ehtoopalveluksessa muistellaan Kristuksen ristiltäottoa. Palveluksen lopussa Kristuksen hautakuva tuodaan kunnioitettavaksi.
4) Vähäinen ehtoonjälkeinen palvelus tunnetaan myös nimellä *Jumalanäidin valitusvirrelmä*.
5) Suuren lauantain aamupalvelus toimitetaan useimmissa pyhäköissä jo perjantai-iltana, sillä silloin muistellaan Kristuksen hautaamista. Kristus haudattiin sapatin aattona, ennen auringonlaskua.

Kuva: Pixabay/ FotoKacper

Suuren perjantain aamupalvelus, Kristuksen ristiinnaulitseminen

Kuva: Pixabay/ dimitrisvetsikas1969

Suuren perjantain aamupalvelus tunnetaan myös nimellä *12 kärsimysevankeliumia*, sillä se sisältää 12 evankeliumin lukujaksoa, jotka johdattavat kuulijan Kristuksen vangitsemisesta Hänen hautaamiseensa.

Golgatan risti on keskellä kirkkoa ja 12 kärsimysevankeliumia luetaan sen edessä.

Kreikkalaisessa perinteessä Golgatan risti kannetaan saatossa keskelle kirkkoa vasta viidennen evankeliumin jälkeen. Ristin päällä on kolme tuohusta ja kukkaseppele.

Kuva: Pixabay/ Yevhen1971

Suurena perjantaina evankeliumin edellä lauletaan ”Kunnia olkoon kärsimyksillesi, oi Herra” ja evankeliumin jälkeen lauletaan ”Kunnia olkoon kärsivällisyydellesi, oi Herra”. Kirkkokansa kuuntelee kärsimysevankeliumeja polvistuneina, palavat tuohukset kädessään.

Joissakin perinteissä kirkossa on esillä 12 kynttilää, jotka sytytetään yksi kerrallaan, jokaisen evankeliumijakson kohdalla.

Suuren perjantain aamupalvelus toimitetaan monissa seurakunnissa jo torstai-iltana.

12 kärsimysevankeliumia:
I: Joh.13:31-18:1
II: Joh.18:1-28
III: Matt.26:57-75
IV: Joh.18:28-19:16
V: Matt.27:3-32
VI: Mark.15:16-32
VII: Matt.27:33-54
VIII: Luuk.23:32-49
IX: Joh.19:25-37
X: Mark.15:43-47
XI: Joh.38-42
XII: Matt.27:62-66

Jollet pääse suuren perjantain aamupalvelukseen, voit toisintaa palveluksen tapahtumia kotona

Pukeudu mustaan.

Aseta risti torstai-iltana tai perjantaiaamuna keskeiselle paikalle.

Korista risti ruusuilla, basilikalla tai kranssilla.

Pirskottele risti ruusuvedellä tai polta ruusuvettä aromilyhdyssä.

(Ks. 14.9.)

Kuva: Kari Laitila

Lue 12 kärsimysevankeliumia (tai kuuntele jumalanpalvelusta). Ole polvillasi evankeliumien ajan.

Sytytä jokaisen evankeliumin edellä uusi kynttilä.

Suuren perjantain aamupalveluksen veisuja

Suuren perjantain aamupalveluksen kanonista

Suuren perjantain aamupalveluksen eksapostilario

Viisaan ryövärin teit Sinä mahdolliseksi samana päivänä astumaan paratiisiin, oi Herra:

valista myös minuakin ristilläsi ja pelasta minut!

Turun ortodoksisen kirkon kuoro

Valamon juhlakuoro

Varkauden kuoro

Joensuun ortodoksinen mieskuoro

Kuninkaalliset hetket

Kuninkaalliset hetket koostuvat neljästä vuorokauden aikaan sidotusta hetkipalveluksesta (I, III, VI ja IX). Lopuksi toimitetaan vielä liturgian korvaava hetkipalvelus (typica).

Hetkipalvelukset on määrätty tiettyjen pelastushistoriallisten tapahtumien ajankohtien mukaan.

Ensimmäinen hetki (klo 7) on Kristuksen tuomion hetki. Samalla se on myös aamunkoitto, jolloin muistellaan Kristuksen tuloa maailmaan. Tavallisesti ensimmäinen hetki luetaan aamupalveluksen (tai vigilian) päätteeksi.

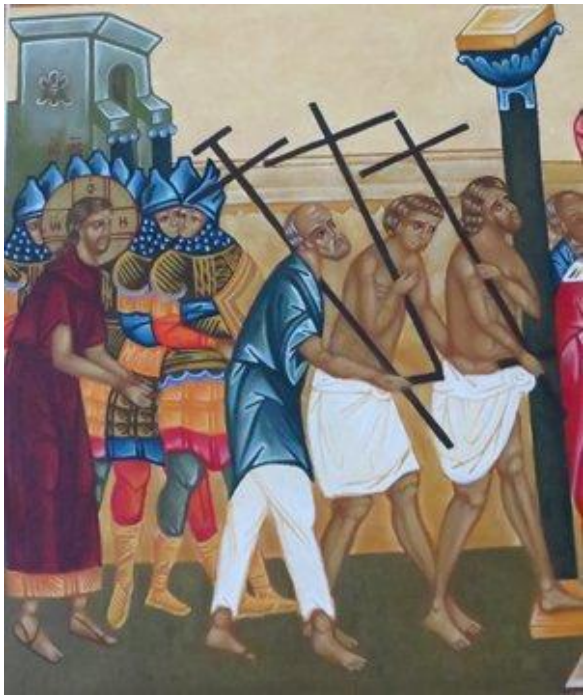
Kolmas hetki (klo 9) on Kristuksen ristiinnaulitsemisen hetki. Kolmannella hetkellä muistellaan myös Pyhän Hengen laskeutumista opetuslasten päälle.

Kuudes hetki (klo 12) on Kristuksen kärsimyksien muisto. Tällöin pimeys laskeutui maan päälle ja sitä kesti yhdeksänteen hetkeen asti.

Yhdeksäs hetki (klo 15) on Kristuksen kuolinhetki.

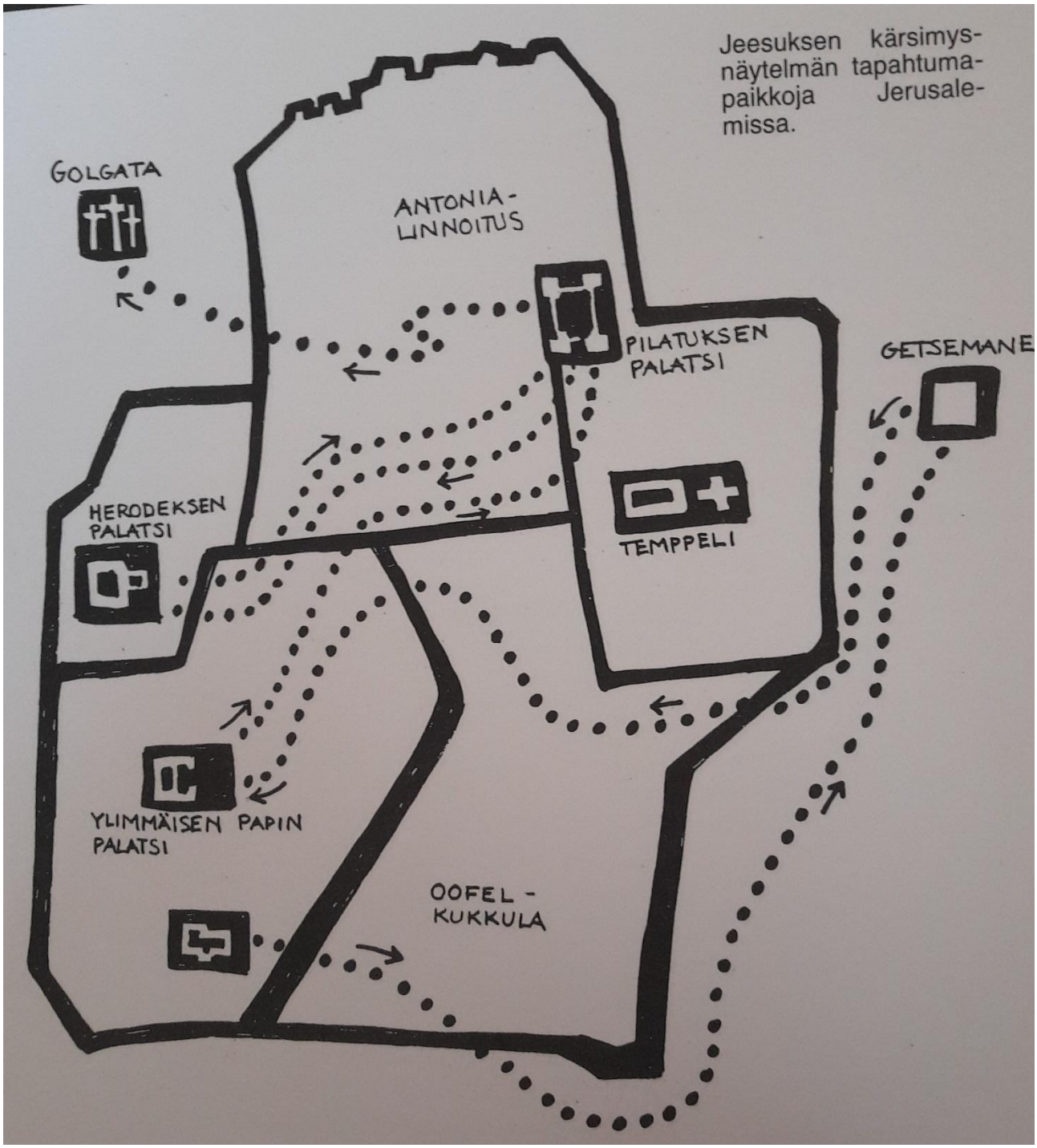
Aikaa pyhittävät hetkipalvelukset ovat syntyneet luostareissa päivän rukoushetkiksi ja seurakunnissa ne yhdistetään tavallisesti muihin vuorokauden palveluksiin. Kuninkaalliset hetkipalvelukset eroavat tavallisista hetkipalveluksista, sillä niissä luetaan evankeliumijaksoja Kristuksen kärsimyksistä. Normaalista poiketen papisto toimittaa hetkipalvelukset kirkon keskellä, Kristuksen ristin juurella.

Lopuksi toimitetaan **hetkipalvelus (typica, τυπικά)**. Se on liturgian korvaava hetkipalvelus, eikä siis aikaan sidottu, kuten muut hetkipalvelukset. Se voidaan toimittaa kaikkina sellaisina päivinä, jolloin liturgiaa ei toimiteta. Esim. suuren paaston arkipäivinä hetkipalvelus toimitetaan yhdeksännen hetken ja ehtoopalveluksen välillä. Näin myös suurena perjantaina.

Jeesuksen ristiä kantamaan he pakottivat erään ohikulkijan, kyreneläisen Simonin, Aleksandroksen ja Rufuksen isän, joka oli tulossa kaupunkiin. (Mark. 15:21)

Pyhän Simon Kyreneläisen muistoa vietetään 27.2. (Kuva: Ortoboxi)

Kuva Viktor Railas, Olen ortodoksi (ortodoksisen uskonnon oppikirja

Suuren perjantain aamupalveluksessa ja kuninkaallisissa hetkissä eletään Kristuksen elämän viimeiset tapahtumat Getsemanen puutarhasta aina Golgatalle asti.

[Akatistos Kristuksen Jumalallisille kärsimykselle – Ortodoksi.net]

Suuren perjantain suuri ehtoopalvelus, Kristuksen ristiltäotto

Ehtoopalveluksessa toimitetaan Kristuksen ristiltäotto ja hautakuvan esiinkanto.

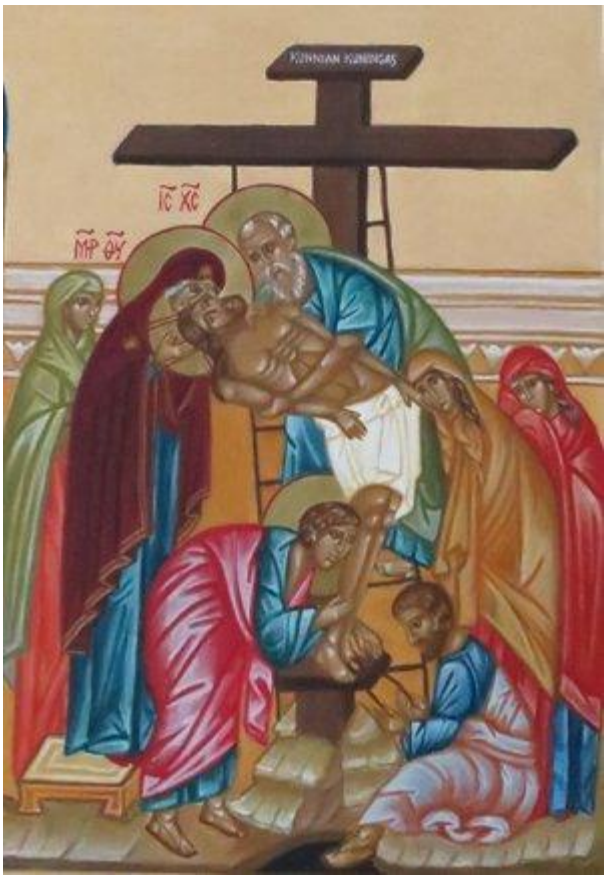
Kreikaksi palvelus on Apokathelosis, naulojen poisto. Kreikkalaisessa perinteessä ristiinnaulittu todella irrotetaan Golgatan rististä. ”Ruumis” kääritään valkoiseen liinaan, pirskotellaan ruusuvedellä ja kannetaan alttariin.

Palveluksen lopuksi kannetaan saatossa esille Kristuksen hautakuva eli epitafi (toiselta nimeltään plasenitsa). Plasenitsa kannetaan papin pään yläpuolella ja saatto toimitetaan kiertäen kolmesti vastapäivään kirkon keskellä oleva katafalkki (tai koko kirkko). Saaton aikana epitafia suitsutetaan ja pirskotellaan ruusuvedellä.

Epitafi asetetaan kirkon keskellä olevalle katafalkille tai hautakatokseen. (Golgatan risti asetetaan sivuun tai jätetään katafalkin taakse.)

Epitafin päälle asetetaan evankeliumi. Välimeren perinteessä epitafi peitetään ruusunlehdillä ja pirskotellaan ruusuvedellä.

Epitafia kunnioitetaan kolmella maahankumarruksella ja kolmella suudelmalla: Kristuksen jalkojen haavat, evankeliumi, Kristuksen käsien haavat. Kreikkalaisessa perinteessä maahankumarrusten sijaan ketterimmät ryömivät hautakatoksen alta nelinkontin.

Ristiltäotto / Naulojen poisto (Kuva: Ortoboxi)

Kuva: Wikimedia Commons/ Shakko

Hautakuva eli epitafi (Ἐπιτάφιος) on kankainen ikoni, joka kuvaa kuollutta Kristusta. Sen slaavinkielinen nimi on plasenitsa (Плащаница).

Epitafissa voi olla kuvattuna yksin Kristus, mutta useimmiten siinä on kuvattu myös Jumalanäiti, mirhantuojanaisia, Joosef Arimatialainen, Nikodemos, apostoli Johannes ja enkeleitä. Tämä ikonityyppi tunnetaan kreikaksi nimellä Epitafios Thrinos (Επιτάφιος Θρήνος), suomeksi valitusvirrelmät haudalla, mikä viittaa ehtoopalvelusta seuraavaan ehtoonjälkeiseen palvelukseen ja suuren lauantain aamupalvelukseen.

Epitafin kunnioittamisen aikana kuoro laulaa *Tulkaa, ylistäkäämme ikimuistettavaa Joosefia*.

Suuren perjantain ehtoopalveluksen jälkeen Golgatan risti voidaan peittää liinalla tai irrottaa jalustaltaan ja viedä alttariin. Mikäli ristiinnaulitun kuvan saa ristiltä irti, voidaan tyhjä risti jättää keskelle kirkkoa.

Epitafin äärellä voidaan toimittaa katumus ja sairaanvoitelu.

Luostarissa tai suuressa seurakunnassa epitafin äärellä saatetaan pitää ”ruumiinvalvojaiset”. Tällöin epitafia ei jätetä yksin palvelusten välillä, vaan sen äärellä valvotaan vuoroissa ja luetaan psalttaria.

Katso video: Naulojen poisto (Apokathelosis)

Suuren perjantain ehtoopalveluksen tekstejä ja veisuja

Ehtoopalveluksessa luetaan **kolme parimiaa**. Kolmas on profeetta Jesajan ennustus ”kipujen miehestä”, joka antoi itsensä uhriksi.

2. Moos. 33:11–23

Job. 42:12–16

Jes. 52:13–54:1

Prokimenit

1. prokimeni: *He jakavat keskenänsä minun vaatteeni ja heittävät minun puvustani arpaa.*

2. prokimeni: *Riitele, Herra, minun riitaveljiäni vastaan; sodi niitä vastaan, jotka minua vastaan sotivat.*

3. prokimeni: *Sinä olet laskenut minut syvimpään hautaan, pimeyteen, syviin kuiluihin.*

Kuuntele

Epistola on apostoli Paavalin teksti ristin hulluudesta: 1. Kor. 1:18–2:2

Evankeliumi koostuu viidestä jaksosta, joissa kerrataan Kristuksen ristintie tuomiosta hautaamiseen: Matt. 27:1–38; Luuk. 23:39–43; Matt. 27:39–54; Joh. 19:31–37; Matt. 27:55–61

Hautakuvan kunnioittamisen aikana kuoro laulaa

Tulkaa, ylistäkäämme ikimuistettavaa Joosefia,
joka auringon pimetessä tuli Pilatuksen eteen ja pyysi häneltä Sen, joka on kaikkien Elämä:
anna minulle tämä koditon ihminen, jolla ei ollut, mihin päänsä olisi kallistanut;
anna minulle tämä koditon, jonka kavala opetuslapsi petti ja antoi kuolemaan;
anna minulle tämä koditon, jonka Hänen Äitinsä näki ristillä riippuvan
ja itkien huusi sekä äidin tuskalla valitti:
Voi minua, Lapseni! Voi minua, Valoni! Voi rakastettu synnyttämäni!
Se kävi nyt toteen, mitä Simeon oli temppelissä ennustanut: miekka on käynyt sydämeni läpi.
Mutta muuta itkuni ylösnousemisesi iloksi!
Me kumarramme kärsimyksiäsi, oi Kristus!
Kumarramme kärsimyksiäsi, oi Kristus; kumarramme kärsimyksiäsi, oi Kristus,
ja pyhää ylösnousemistasi!
.

Valamon juhlakuoro

Joensuun ortodoksinen miekuoro

Ukrainassa katoliset ja ortodoksit laulavat Stabat Mater Dolorosa -hymniä Suurena perjantaina. Se on yksi tunnetuimmista gregoriaanisista hymneistä ja peräisin 1200-luvulta.

Stabat Mater suomeksi

Stabat Mater ukrainaksi

Kuva: Wikimedia Commons

Theodore Jacques Ralli, Suuri perjantai

Kristuksen haudan kukittamista suurena perjantaina pidetään tärkeänä. Se on ikään kuin viimeinen rakkauden palvelus hautaan laskettavalle Kunnian Kuninkaalle. Slaavilaisessa perinteessä katafalkki koristellaan usein liljoilla tai lehväkatoksella. Kreikkalaisessa perinteessä hautakatos, kouvouklion, on kauttaaltaan peitetty kukilla. Kristuksen haudan kukittaminen on tavallisesti tytöille ja naisille kuuluva kunniatehtävä, sillä naiset toivat Kristuksen haudalle tuoksuöljyä. Haudan kukittajia kutsutaankin mirhantuojiksi.

Katafalkki on hautakoroke. Slaavilaisessa perinteessä epitafi asetetaan katafalkille. Tällöin katafalkki on sijoitettuna poikittain keskellä kirkkoa (normaalisti ruumis sijoitetaan itä-länsi-suuntaisesti). Muulloin katafalkkia säilytetään peitettynä seinustalla.

Ehtoopalveluksen jälkeen Kristus ei enää ole ristillä. Kreikassa ristiinnaulittu todella irrotetaan ristiltä. Risti voidaan myös irrottaa alustaltaan ja viedä alttariin, kääntää toisin päin, tai peittää valkealla peitteellä.

Kuva: Kari Laitila

Kouvouklion eli hautakatos on iso analogi, joka kuvaa Kristuksen hautaluolaa. Hautakatos kukitetaan ja se kannetaan hautasaatossa kokonaan tai ilman jalkoja. Hautakuvaa kunnioitetaan ryömimällä hautakatoksen alta nelinkontin.

Kreikkalaisessa perinteessä hautakuva kannetaan alttariin suuren lauantain aamupalveluksen hautaussaaton jälkeen. Tämän jälkeen hautakatos säilytetään kirkon seinustalla tai eteishuoneessa. Sen päällä on lampukka ja ylösnousemusikoni. Kristuksen tyhjä hauta muistuttaa läsnäolollaan, ettei Jumalan Pojan hauta ole tappion, rappion ja turmeluksen paikka, vaan voiton, voiman ja vapauden tyyssija.

Hautakatosta koristaneet kukat jaetaan kirkkokansalle tai jätetään paikoilleen kuivumaan. Helluntain edellä, sielujen lauantaina, kuivatut kukat poltetaan suitsukkeen kanssa, vainajia muistellessa.

Jollet pääse suuren perjantain ehtoopalvelukseen, voit toisintaa palveluksen tapahtumia kotona.

Pukeudu mustaan.

Lue palveluksen tekstit ja kuuntele veisut.

Aseta Kristuksen hautakuva iltapäivällä (klo 15 jälkeen) kotialttarille tai muulle keskeiselle paikalle. Hautakuvan voi tulostaa netistä ja värittää. Kristuksen hautakatoksen voi myös askarrella kotona.

Kukita hautakuva. Pirskottele sitä ruusuvedellä tai polta ruusuvettä aromilyhdyssä.

Kunnioita hautakuvaa maahankumarruksin. Lapset voivat antaa pienten lelujen ryömiä hautakatoksen alta.

Luostareissa Kristuksen hautakuvaa ei jätetä yksin, vaan sen äärellä pidetään ruumiinvalvojaiset. Pienen lelun voi asettaa hautakatoksen alle yövartioon.

Hautakatos (kouvouklion) kotialttarilla. Kuivattu Lazarakia kunnioittaa epitafia.

Katso täältä askarteluohjeet.

Suuren perjantain ehtoonjälkeinen palvelus, Jumalanäidin valitusvirrelmät

Slaavilaisessa perinteessä suuren ehtoopalveluksen lopuksi voidaan toimittaa vähäinen ehtoonjälkeinen palvelus. Siihen sisältyy *Jumalanäidin itkuvirrelmä* -kanoni.

Jumalansynnyttäjän itkuvirsi – Ortodoksi.net

Suuren perjantain paasto

Suuri perjantai on vuoden ankarin paastopäivä. Periaatteessa koko päivän noudatetaan täydellistä paastoa. Jotka eivät voi paastota koko päivää, rikkovat paaston ehtoopalveluksen tai klo 18 jälkeen. Varsinaista ateriaa ei suurena perjantaina kuitenkaan nautita. Kristuksen ristiä kunnioitetaan ympäri vuoden paastoamalla perjantaisin.

Roomalaiskatolisessa perinteessä pitkäperjantai on toinen vuoden kahdesta velvoittavasta paastopäivästä. Toinen on tuhkakeskiviikko. Paasto velvoittaa kaikkia terveitä 18–59-vuotiaita katolilaisia. Paastosäännöt sallivat yhden aterian ehtoolla, minkä lisäksi voi päivällä nauttia kaksi pientä välipalaa. Lisäksi koko päivän lihasta pidättäytyminen koskee kaikkia 14 vuotta täyttäneitä. Katoliset pidättäytyvät lihasta perjantaisin ympäri vuoden.

Suureen perjantaihin ei liity ortodoksista ruokaperinnettä, mikä kertoo siitä, että kaikki ovat paastonneet kykyjensä mukaan, eikä suurena perjantaina ole leivottu tai kokattu.. Käytännössä harvat kykenevät viettämään koko päivää syömättä. Suositeltavaa on kuitenkin, että mahdollisuuksien rajoissa paastottaisiin klo 15 asti, ja nautittaisiin vain kypsentämätöntä kasvisruokaa.

Tässä muutama ruokavinkki suureen perjantaihin:

Basilika kuuluu ristin juhliin (ks. 14.9.) Kreikassa on paikoin tapana, että suurena perjantaina kansalle jaetaan basilikan oksia ja niitä ripustetaan Kristuksen ristiin. Vegaaninen basilikapesto sopii hyvin leivän päälle ja halutessaan öljyn voi korvata tahinilla.

Helppo vegaaninen basilikapesto - NaattinetNaattinet

Kuva: Pixabay/ Waldrebell

Ecuadorissa suurena perjantaina nautitaan Fanesca-keittoa, johon tulee 12 erilaista jyvää ja papua. Fanescan inspiroimana voi suurella viikolla tehdä keiton tai muhennoksen 12 jyvästä ja pavusta. Ne saa helposti kokoon lähikaupasta: riisi, mustapapu, valkoinen papu, soijapapu, kidneypapu, vihreä papu, kikherne, vihreä ja punainen linssi, herne ja maissi. Päälle voi laittaa suolattuja maapähkinöitä. Fanesca nautitaan Ecuadorissa suurena perjantaina klo 12.

Englantilainen perinne on rikkoa suuren perjantain paasto ristipullilla (Hot Cross Buns). Ristipullia leivotaan 12 kappaletta. Ne paistetaan kiinni toisiinsa ja päälle tehdään löysästä taikinasta katkeamaton ristikuvio. Ristipullat voi leipoa vegaanisesta pullataikinasta tai sämpylätaikinasta.

Hot cross buns Resepti | Arla - Ohje ja resepti - Arla

Kuva: Pixabay/ VugarAhmadov

Espanjassa, Italiassa ja Meksikossa syödään suurena perjantaina vegaanista Capirotada-leipävanukasta. Siirappiliemi maustetaan kanelilla ja neilikalla: kanelitanko muistuttaa ristinpaalusta ja neilikat nauloista, joilla Kristuksen kädet lävistettiin.

Vegan Capirotada (Mexican Bread Pudding) « Dora's Table

Jos Ilosanoman juhla (25.3.) sijoittuu suureen perjantaihin, paastoa kevennetään viinillä. Vesperaalisen liturgian jälkeen nautitaan kylmä kasvisateria viinin kanssa.

Entä, jos en voi paastota koko päivää?

Jollet voi paastota koko päivää, riko paasto vasta ehtoopalveluksen, klo 15 tai klo 18 jälkeen.

Jollet voi olla iltapäivään syömättä, paastoa klo 9–15 välinen aika.

Jollet voi paastota päivällä, pidättäydy syömästä eläinkunnan tuotteita.

Jollet voi paastota eläinkunnan tuotteista, paastoa ainakin lihasta.

Jollet voi paastota lihasta, syö tavallista vähemmän.

Suuren perjantain perinteitä

Ristintie

Katoliseen liturgiseen kulttuuriin kuuluvat katolisissa maissa suurella viikolla (Palmusunnuntaista suureen lauantaihin) erilaiset *Via Dolorosa* ja *Via Crucis* -kulkueet ja näytelmät. Monissa maissa kulkueihin kuuluvat suuret installaatiot, joita kannetaan katumusharjoituksena, joskus paljasjaloin. Päässään kantajalla on huppu, jolloin hänen katumuksensa todistajana on yksin Jumala.

Kuva: Pixabay/ javierb34

Harvoilla on mahdollisuutta tehdä pyhiinvaellusta alkuperäisen ristintien sijoille Jerusalemiin. Tästä syystä katolisessa kirkossa on syntynyt ristintie-hartaus, jossa käydään läpi Kristuksen ristinkärsimykset 14 aseman kautta. Jokainen aseman kohdalla luetaan lyhyt rukous, jonka jälkeen mietiskellään Kristuksen kärsimyksen vaiheita. Ristintie-hartaus kuuluu erityisesti pitkäperjantaihin, mutta sitä voidaan harjoittaa perjantaisin, läpi vuoden.

Kuva: Public Domain Pictures

Jokaisessa roomalaiskatolisessa kirkossa (tai kirkon pihalla) on 14 ristintien asemaa. Jokaisen aseman kohdalla luetaan lyhyt rukous ja hiljennytään kontemploimaan Kristuksen kärsimyksiä.

Ristintie - Katolinen kirkko Suomessa

Suuri perjantai on myös roomalaiskatolisessa kirkossa vuoden ainoa päivä, jolloin eukaristian vietto on kielletty. Katoliset kuitenkin viettävät suurena perjantaina klo 15 ennenpyhitettyjen lahjojen liturgiaa, jossa suurena torstaina pyhitetyt lahjat jaetaan uskoville. Tämän jälkeen kunnioitetaan Kristuksen ristiä.

Ristintien asemat käyvät läpi Kristuksen kärsimykset tuomitsemisesta hautaamiseen, aivan kuten ortodoksiset suuren perjantain jumalanpalvelukset.

1. Jeesus tuomitaan kuolemaan
2. Jeesus ottaa ristin hartioilleen
3. Jeesus kaatuu ensimmäisen kerran
4. Jeesus kohtaa äitinsä
5. Simon Kyreneläinen auttaa Jeesusta kantamaan ristiä
6. Veronika ojentaa Jeesukselle hikiliinan
7. Jeesus kaatuu toisen kerran
8. Jeesus kohtaa itkevät naiset
9. Jeesus kaatuu kolmannen kerran
10. Jeesukselta riisutaan vaatteet
11. Jeesus ristiinnaulitaan
12. Jeesus kuolee ristillä
13. Jeesus otetaan ristiltä
14. Jeesus pannaan hautaan

Ristintien asema. Vadstenan birgittalaisluostarin kirkko.

Juudaan hirttäminen

Juudaan hirttäminen, hukuttaminen, polttaminen tai hengiltä piekseminen on rituaali, joka edelleen kuuluu moniin kulttuureihin. Tyypillisesti ihmisenkokoinen Juudas-räsynukke pääsee julkisesti hengestään suurena perjantaina.

Kyseessä on eräänlainen rituaalinen syntipukin uhraaminen. Samalla puhdistaudutaan Jumalan Pojan murhan kollektiivisesta syyllisyydestä.

Kuva: Pixabay

Sinun salaiseen ehtoolliseesi osalliseksi tee minut nyt, Jumalan Poika, sillä minä en ilmoita salaisuutta vihollisillesi, enkä suutele sinua kuten Juudas, vaan niin kuin ryöväri tunnustan sinut: ”Muista minua, Herra, sinun valtakunnassasi.” (Rukouksesta ehtoollisen edellä)

Ruusuvesi

Ruusuveden juuret löytyvät muinaisesta Persiasta, nykyisen Iranin alueelta, missä sen käyttö on ikivanha perinne. Ruusuvettä on Persiassa käytetty lääkkeenä, ruuanlaitossa, hajusteena, kosmeettisena aineena ja uskonnollisissa rituaaleissa. Nykyisen Iranin alueella valmistetaan edelleen suurin osa maailman ruusuvedestä. Iranilaisessa kulttuurissa ruusuvesi symboloi mm. puhtautta ja vieraanvaraisuutta, ja sillä onkin tapana puhdistaa kotia ennen tärkeitä tapahtumia.

Ruusuvettä tehdään liottamalla tai keittämällä ruusunlehtiä vedessä. Sitä valmistetaan myös tislaamalla, jolloin saadaan eroteltua ruusuvesi ja eteerinen ruusuöljy.

Ruusuveden rituaalinen käyttö on merkittävää etenkin Persian alueella syntyneissä uskonnoissa, zarathustralaisuudessa ja bahai-uskonnossa. Myös muut idän uskonnot kuten islam, hindulaisuus ja ortodoksinen kristinusko ovat omaksuneet ruusuveden liturgisen ja rituaalisen käytön.

Alttaripöytää vihittäessä käytetään mm. ruusuvettä. (Kuva: Maria Hattunen)

Ortodoksit yhdistävät ruusuveden käytön ristiin ja hautaamiseen. Niinpä sitä käytetään erityisesti ristin juhlina, suuren perjantain palveluksissa, sekä Jumalansynnyttäjän kuolonuneen nukkumisen juhlana.

Ruusuvedellä pirskotellaan ristiä, hautakuvaa ja kirkkokansaa. Se kuvaa mirhantuojanaisten tuoksuöljyjä. Pirskotteleminen tapahtuu yleensä metallisella tai keraamisella, korkeakaulaisella sprinklerillä.

Ruusuvettä voi käyttää monin tavoin kodin perinteissä.

- Käytä ruusuvettä kotialttarin puhdistamisessa.
- Polta ruusuvettä aromilyhdyssä.
- Pirskottele ruusuvettä ristille.
- Sivele kätesi ja kasvosi ruusuvedellä.
- Käytä ruusuvettä kolivan ja kirkkovuoden rituaalisten leipien valmistuksessa.

Ruusuvettä voi käyttää aina ristin juhlina, yleisinä vainajienmuistelupäivinä, sekä joka perjantai ja lauantai, kun muistellaan ristiä ja vainajia. Ruusuvettä on helppo tehdä kotona liottamalla tai keittämällä ruusunlehtiä vedessä. Kotialttarilla käytettävän ruusuveden voi valmistaa pyhitetystä vedestä.

Vinkki suuren perjantain viettoon: Riko paasto ruusuvedellä maustetulla lokumilla. Lokumia saa valmiina etnisistä kaupoista, mutta sitä voi valmistaa itsekin.

Turkish Delight (Lokum) • Unicorns in the Kitchen

Kuva: Nana: A Love Story | The Rambling Epicure

Kuva: Wikimedia Commons / Loraine

Kun Jeesus näki, että hänen äitinsä ja rakkain opetuslapsensa seisoivat siinä, hän sanoi äidilleen: »Nainen, tämä on poikasi!» Sitten hän sanoi opetuslapselle: »Tämä on äitisi!» Siitä hetkestä lähtien opetuslapsi piti huolta Jeesuksen äidistä. (Joh. 19:26–27)

Kukkakranssi kuvaa Kristuksen orjantappurakruunua, josta tuli kunnian kuihtumaton seppele. Roomalaiskatolisessa perinteessä suureen perjantaihin kuuluvat Via Dolorosa -kulkueet.

Kuva: Pixabay (yllä) Pixabay/ OmarHaz (alla)

Vihkosen laati Maura Ihatsu

Kreditoimattomat kuvat Maura Ihatsu

